

nobeden basnoslovec povedal, kakošni da je to Herkules. Gerški ni, tudi rimski ne, ker takšnega primena nima ne gerški ne latinski. Mi ga tedaj imamo za prestavek indoslovenskega božanstva Živa Parvati — Živa montium dominus — Živa, der Felsengebörne — Živa Pečovnik — Pečnik, Živa Karant — Živa Horvat.

Da je častje Živa-ta Parvati v Noriku in v Panonii običajno bilo, to pričajo lastna imena PECCIA, PECCIVS ¹⁾, CARANTIA ²⁾ in polatinčena SAXAMVS ³⁾ vse od staroslovenskih besed peč — pečera — pečina, kar — kër — čër — saxum. Parvan, parvatas, pomeni v sanskritu: Vorsprung, Hervorragung, Felsen, Berg; primeri slovensko: bar, pomajšavno barelj, bar-do, bër-do ⁴⁾. Grad Barelj (Borelj), kateri nad Dravo moleči pečini (bardu, bërdu) leži, so Nemci prestavili v Ankenstein, to je, Hangenstein.

Že smo rekli, da je Herkul bilo solnčno božanstvo, to tudi Živa (glej: Paulin System str. 99.) kakor je Herkul imel svoj buzdovan za vlastitost, tako tudi Živa. Da so Rimljani identična božanstva, drugih narodov v svoja rimska predstavljali, to nam poterdjuje rimsko-slovenski Apollo Bellenus, to poterdjuje rimsko-galski Apollo Grannus, to nam priča feniški Melkarth, kateri se je mogel prekerstiti dati v Hercules Gaditanus.

Da Hercules Saxamus ni drugo božanstvo, kakor indoslovenski Živa Parvati — Živa Karant — Živa Horvat, vidimo tudi iz sledečega napisa, kateri se najde na neki pečini Korsche planine (Koralpe) imenovani „Spitzofen“, in se tako glasi:

S. SAXANO AVG. SAC. Adjutor et Secundinus, to je: Siva Saxano augusto sacrum. (Ankershofen V. 571.) Živa je imel svoj sedež po indijskem basnoslovju na sreberni gori Kalaja (primeri: slov. skala in slovaško kajla, nomen bovis, na katerem je Živa jezdil) in je bil gospodar gor — pečin — kar — kër — čër — hor — bard — bërđ, zato se je velel Parvati (glej: Ideen zu einer allgemeinen Mythologie von Wagner str. 167). Lastna imena narodov slavenskih Krancev, Korošcev, Horvatov pomenijo tedaj ene in ravno tiste prebivavce gor in častitelje Živa-ta, gospodarja — gorá — pečin — kar — kër — čër — hor.

Obširnejši članek o indoslovenskem božanstvu Živatu in njegovem častju na rimsko-slovenskih kamnih bo prinesel „Glasnik slovenskega slovstva“, vredovan od gosp. A. Janežiča, kamor prečastite čitatelje in prijatelje mojih starinoslovenskih spisov sporočujem.

Slovensko slovstvo.

„Slovensko berilo za Nemce“. Sostavil Anton Janežič. V Celovcu natisnil in založil Janez Leon 1854.

Marljivi gospod Janežič je na svetlo dal to knjigo z namenom, da bi Nemci, ki so se lotili slovenski jezik učiti, berilo v rokah imeli, ki jih djansko vadi, česar jih je slovnica učila. Zares je mučno se pri učenju kaknega jezika edino le se vkvarjati s suhimi pravili slovniškimi; vsak rad kmalo poskuša: ali že kaj zna, in je vesel, če kakošno besedo dobro zadene, še bolj pa če mu cel stavek gladko steče.

Nauk slovenskega jezika Nemcom zljajšati in slajšati je iz raznih slovenskih časnikov nabral gosp. Janežič venec krajših in daljših zgodovinskih in natoroznanskih reči, pesmic, povest, pregovorov itd., ktere naj bojo učencu in učitelju v pripomoč pri nauku slovenskega jezika; zato je tudi mali besednjak pridjal manj znanih besed. Iz serca želimo „berilu za Nemce“ veliko bravo; kolikor več jih je, toliko bolj se, razširja znanost našega jezika.

Ozir po svetu.

Čertice iz šivljenja Omer-pašata, višjega vojskovodja turškega.

Velikrat imenovani Omer-paša, sedanji višji zapovednik turške armade, se po imenu svoje rodovine imenuje Mihael Latas; rodil se je 27. novembra leta 1806 v Ogulinu v vojni granici. Njegov oče je bil dnarstveni stražnik v Gračacu, kjer je mladi Mihael v šolo hodil. Poznej postane oče nadlajtnaat v Ogulinu, in tudi tam je Mihael, pozneje pa v Otočacu šolo obiskoval. Posebno lepo je pisal in risal. V Gospiču postane kadet in kakor kadet je podpiral stotnika Knežiča pri stavbi ceste čez Velebit; po tem pride v Zader. Njegov oče v igri nesrečen zgubi 100 goldinarjev državnega denarja in zato tudi službo. Zdaj je mogel Mihael s svojim prislužkom starše in sestro preživiti.

Zmiraj v mislih na zboljšanje svojega stanja beži leta 1828 iz Zadra v Bosnio*, in sicer v Banjaluko. Leta 1829 se podá odtod v Vidin, kjer ga vezir Hussein-paša gostoljubno sprejme. Pet let tukej ostane in uči vezirove otroke laški jezik, sam pa se nauči arabsko in turško govoriti. Leta 1834 gré v Carigrad, ter postane pisar pri ministerstvu vojske. Leta 1838 je zrisal Latas načertje Carigrada in ga posvetil nadveziru, ki ga zato za polkovnika (obersta) izvoli. Sledeče leto maršira z armado v Sirijo nad pašata Ibrahima, ter postane general-major; poslavljen je bil verh tega še s častnim redom. Potem se podá nad Druze in jih zmaga; zato dobí od sultana sabljo okovano z brilanti. Leta 1845 premaga Arnaute. To junaštvo zbudí nevošljivost v sercu seraskiera Rused-pašata. Zatoži ga pri sultanu, da je kervoločno s Turki ravnal. Sultan ne verjame tega in pošlje Latasu častno sabljo z brilanti. Ker pa se je nadjal, da bo za junaštvo svojo za mušira izvoljen in se mu po njegovi nadi ni steklo, prosi sultana, da naj ga pustí iz službe. To se zgodi. Zdej je živel 8 mescev pokojno v Carigradu. Ko se pa Kurdi spuntajo, ga sultan zopet pokliče in nad Kurde pošlje. Te podverže v enem mescu sultanu, kateri mu zopet milost skaže. Stori ga mušira in podelí mu Nišanov red. Ko so Rusi leta 1848 v Moldavo in Vlahijo marširali, je bil tudi Omer-paša z armado v Bukarest poslan. Tam se je tako obnašal, da je bila rusovska vlada ž njim zadovoljna. Car mu je podelil red sv. Ane perve verste, sultan pa zlatí Nišanov red.

Omer-paša govori ilirsko, turško, arabsko, nemško, taliansko in francosko. Pisarne opravke sam oskerbuje, dopoldne dela v pisavnici, popoldne gré na lov. Ženo je imel turkinjo, potem grekinjo. V Bukarestu se je oženil z Nemko Simončič-ovo iz Erdeljskega. Tudi stranca ima pri sebi, ki se sedaj Tefik-beg kliče, in za višjega oficirja pri turški armadi služi.

Triest. Z.

Kratkočasnice.

— V neki majhni državi so nabirali novince za soldate. Neki šivarski udovi so vzeli edinega sina. Mati gré h knezu in prosi, naj bi ji izpustil njenega sina.

*) Vzrok béga na Turško se drugač pripoveduje.

¹⁾ Ankershofen V. 568.

²⁾ Apian CXLIII.

³⁾ Ankershofen V. 624.

⁴⁾ Dozdeva se nam, da so stari Slovenci besedo bërdo tudi rabili v pomenu „Vorsprung“, kakor se je rabilo sanskritsko parvan, ker so lastna imena vasi in drugih krajev Nemci prestavili v Eck; primeri: Bërdo, nemški Eck ob Podpetsch na Kranskem. Pis.

Knez jo je pregovarjal, da ne more, in ker vse nič ne pomaga, ji reče: „ljuba žena, jez vam ne morem pomagati; moji sinovi morajo tudi služiti.“ „To je tudi prav“ — odgovori vdova, Vaši sinovi se niso nič učili; moj sin se je pa kaj učil, je šivár in mora prerediti svojo ubogo mater.“ Knez se na vés glas smejeti začne in ukaže, da naj se vdovi spolne prošnja.

— En jud je šel po deželi kupčevat. Žena njegova mu reče: „Baruh, časi so nevarni, vzemi sabljo sabo, da se braniš, ako te kdo napade.“ „Sara, tega pa že ne“, ji odgovori Baruh. „Zakaj ne?“ ga vpraša žena. „Bodi pametna!“ ji reče, če me kak ropar napade, mi vzame še sabljo, in me oklesti ž njo še poverh. Škoda je po tem še več!“

— En mestnik je bil zlo zadolžen. Neki dan ga sreča sosed in ga spet terja za dolg. On pa ga pisano pogleda in zavpije nad njim: „Pusti me enkrat primiru! Kaj misliš, da sim samo tebi dolžán?“

— Neki kmet se ni mogel prečuditi, ko je tista dva dohtarja, ki sta se malo popred o njegovi pravdi v kanceliji tako serdito pričkala, po dokončani pravdi na mostovžu pred kanclijo kot naj večji prijatla se sprehajati vidil. „Prijatelj“ — mu reče kancelijsk služabnik — „to ni nič čudnega. Pravdarski dohtarji so kakor škarje, ktere same sebi nič zalega ne storé; one režejo le to, kar med nje pride.“

— „Serčno me veseli“ — pozdravlja nek jud svojega prijatla, ki je bil strašen vohernik — „te viditi zdravega“. „Mene pa ne“ — mu odgovori skopuh — „zdravje je draga stvar; zdrav človek polovico več sné, in živeč je dandanašnji drag.“

— Nekdo je oponašal svojemu zncancu velike ušesa. „Nočem ravno reči“ — mu ti odgovori — da niso moje ušesa za človeka prevelike; al tudi vi mi ne bote tajili: da so vaše za osla premajhne.“

Novičar iz slavenskih krajev.

Iz Kopra u Istrii 10. okt. En odsek financialne straže u Rabcu (Albona) na iztočnem brežji Istrie, obstoječ iz štirih mož, se je bil podal v vgodnem vremenu 18. dan septembra u navadno službo na morje (u Kvarneru — to je, požrelcu mesa, če je res, da Quarnero, kakor terdijo nekteri, se ima izvoditi iz latinskih besed: „carnem voro“). Čez dva dni je imel nazaj priti. Al 21. dan rečenega mesca so našli ladjo neoskodovano blizo brežja proti južni Istrii, polno vode in brez opomenjenih stražnikov, od kterih še tudi dosihmal sledú ni. Vse preiskovanje je bilo dozdej zastoj! Verjetno je, da jih je bilo silovito nevretime napalo, kterega si niso upali premagati, čeravno je vodnik ladja bil zveden in verli mornar Ostrogovič — Kèrčn. Nesrečniki so berž ko ne planili u morske valove, nadjajoči se, da se bodo s plavanjem srečno izbavili (rešili). Al u borbi z valovi oslavljeni so u njih našli strašno smert!

Iz Celovca. Društvo sv. Mohora je naznanilo, da je knjigi „Stari Urban“ in „zgodovino st. zakona s podobami“ že razpostalo. Druženiki jih dobé pri dotičnih bukvarjih, kteri omenjeni knjigi tudi na prodaj imajo, „Urbana“ po 30 kr., „zgodovino“ pa po 1 fl.

Iz Ljubljane. Iz poslednjih sej Ljubljanskega mestnega odbora omenimo nekterih važniših reči. Mestni stroški in dohodki za prihodnje leto so bili vsled občinske postave prevdarjani; iz tega prevdarka so dohodki mesta za leto 1854 prerajtani na 63.064, stroški pa na 63.021 fl.; po tem takem bo konec leta, brez nove naklade mestnikom, kakor se to v družih mestih

godí, še 43 fl. gotovine v mestni kasi ostalo. — V poslednji seji je mestni odbor sklenil podobo slavnega maršala Radecki-ga od gosp. Vithalma kupiti in jo postaviti na kak posebno očiten kraj v mestu. Ta podoba, v fabriki kneza Salma v Blansku iz bronu vilita, je bila v Londonški razstavi z veliko pohvalo ogledovana in bo kinčala vprihodnje naše mesto. Od več strani se je namreč magistratu želja razodevala: naj mesto od gosp. Vithalma prevzame ti krasni spominek, ker si smé svest biti, da vsak prebivavec Ljubljane bo rad po svoji moči podaril donesek, da se kupi spominek preslavnega moža, ki je tudi mestnján Ljubljanski. Veljá podoba 840 fl., podnožje pa s stroški postave je prerajtano na 490 fl. Po nasvetu gosp. Ambroža bo za to izvoljeni odbor preskerbel nabéro doneskov in vse, kar bo scer treba. Kam pa se bo spominek postavil, še ni določeno. V sredi drevoreda „Sternallee“ bi bil gotovo na naj očitnišim in lepšem kraji.

Novičar iz mnogih krajev.

V pondelj se je presvitli cesar podal v Munakovo na Parskem, kjer bo nek 8 dni ostal. — Po naj višjem cesarskem sklepu so cerkvene razmere gerških duhovnov v Dalmaciji v red djane in je določeno, da se plača (congrua) fajmoštrov ima od 250 fl. na 300 fl., kaplanov od 150 fl. na 200 fl. povišati; v Zadru je naprava škofjega konsistorja za nezjedinjene Gerke določena. — Vsak dan se v našem cesarstvu več pisem piše; mesca augusta je bilo letos 3 milione in 690.800 pisem na pošto danih, lani tisti mesec le 3 milione in 226.500. — „Teržaški časnik“ naznanja, da je iz Vlahije 300.000 vaganov žita na poti, ktero je večidel za beneško deželo namenjeno. — Spet je šlo 1200 prešičov iz Ogerskega v Hamburg. — V Ivandii v Banatu so našli zdravilno vodo, ktera žuga vse dosihmal znane grenjke vode prekositi; tako bogata je žeplenokislega solika (natrona), žeplenokislega pepélika (kalia) in apna. — Spet je ena cela laška družina strašno smert storila po strupenih gobah, ki jih je gospodar sam nabiral. — Iz Kaire se piše, da so se novi misionarji pod vodstvom dr. Knobleherja 5. dan t. m. v Kartum podali. — Turk je Rusu napovedal vojsko, ako ne zapusti berž obsedenih turških knežij. Dunajska vradna časnika naznanita sledeče telegrafno naznanilo iz Carigrada od 5. oktobra: „Turški jadernik (kurir) prinese sultanov razglas in pismo, ktero je Omerpaša imel poslati knezu Gorčakovu (vojskovodju rusovskemu), da naj zapusti z rusovsko armado turške dežele; ako se v 15 dnéh po sprejemi tega pisma ne prične izpraznovanje teh dežel, bo vojska; černo morje bo kupčijskim barkam odperto ostalo, samo rusovskim ne; rusovski vradniki in poročniki morajo Turško zapustiti; turske vojne barke se bojo vstavile v Balčiku; divan kliče angleško in francosko vlado na pomoč.“ Gori napovedani čas bo iztekel 24. dan tega mesca.

Popravek. V „novičarji iz mnog. kr.“ poslednjega lista namnest pravice kakošno mejile, beri: „pravice mejile kakošno itd.“

Vsim prijatlom petja se vesela novica naznanja, da je ti teden v Egerjeti kamnotiskarnici na svitlo prišel:

Vence četeroglasnih slovenskih pesem.

Zložil in izdal Gr. Rihar.

Ti vence obseže 17 sprepleh četerospevov, ki se pri tukajšnem bukvozevu g. Kremžarju, ali pa pri g. Riharju samem za 48 krajcarjev prihodnje sredo dobivajo. Veliko bi se lahko o njih govorilo in pisalo, ali dovolj je, da so od dobro znanega mojstra, kterega že poprejšnje njegove dela slehernemu in vsim več ko zadosi priporočajo.